

CHAREIA AND BIELAJA CARKVA IN PICTURES AND MEMORIES

ШАЛАВАТКА

Вы знаете, там было две горы.

Одна называлась Шалаватка. А вторая гора была Татарка. Ну и туда пойдёшь на эту гору – высоко-о! Ходишь. А там росли такие ягоды лесные, траскуницы. Их когда кушаешь, они трещали. Это хорошее было место. Там была брусчатка, на той улице, до Шалаватки. И баба Уля рассказывала, как шли молодые дамы в длинных платьях с зонтиками на эту Шалаватку.

Софья Александровна Драгун

THE ANCIENT SETTLEMENT

You are at the point where Chareia began. The hill near the town was recognised as an ancient settlement by an archaeologist Jeudakim Ramanau. It is supposed that people started living here before the 10th century, and the settlement was used as a cover: people hid behind its walls only when they were in danger.

At the top of the hill, there is an ancient cemetery. You can find here wonderfully wrought crosses from the 17th–20th centuries – «suncrosses» of Chareian artisans. In a symbolic palette of these works, one can decode stories about rising of Christ-the-sun, and here cosmogonical beliefs are intertwined with Christian ones.

You will be brought to the sounds of a memory ensemble speaking at a height of 8 meters by stairs, going up the northern side of the hill.

SHALAVATKA AND TATARKA

One of Chareian legends tells about shalavats, an ancient local tribe, and tatars. Once they met in a battle, and then buried their dead on different sides of the river: they brought soil from the lake and went on and on till two high burial hills appeared. The river vanished in due course, but the burial hills Shalavatka and Tatarka – remained for centuries.

In winter, 2005, Shalavatka was transformed into a gas pipe line: the burial site was dug up and taken for construction works. Then a part of a stone hammer and potsherds were found there – shards of ancient times, which now are preserved in the museum of Chareian library.

But Tatarka is still here – to the right from the ancient settlement, further off, where you can see the tops of the trees.

Макоеву крыницу надо найти. Водичка такая, стоит как зеркало, такая зелень кругом, всё закрыто кустами. И потом оттуда – Буль! – такой пузырь. Круги разбежались, разбежались, и опять тишина.

Татьяна Михайловна Козловская

TATARKA

THE ASSUMPTION CHURCH

Local historians think that the church of the Assumption of the Most Holy Mother of God could have appeared on this hill in the 12th century. First mention dates back to the second half of the 14th century and was found in princess Uliana's (wife of Alherd, the Grand Duke of Lithuania) «Notes...».

In the second half of the 18th century Greek-Catholic temple of the Assumption, reconstructed after a fire, was wooden and had three towers.

*Тварог тут дзелалі і сушылі. Ён жоўты такі і як фасоль кусочкамі.
На прастынях на горке, калі пагода харошая і сонца, яго насыплюць
у палец і яно сохнець. А старшыя за мяне мне гавораць: ідзі
прынясі яго. Дык я разы тры хадзіў. На горку паўзеш эту,
улезеш і ў шапку ці што-небудзь, і кулік сюды дамоў. А еслі
хто ўвідзець, ну пакрычыць. А што тут – дзеці ж.
А твораг гэты ўкусны быў! Як сыркі во прадаюць.
Ліпнець ва рту, бо не дасох.*

Леонид Степанович Шайковский

At the end of the 19th century the church, Orthodox at that time, was lost again and rebuilt again from wood. At the beginning of the 20th century after yet another fire a stone temple was built at this place – made of bricks, produced at the factory in the neighbouring village Belaia Tsarkva upon the project by Piotr Kamburau. Rumour has it, that children climbed the third level of the church and could see Chasniki from there. The temple was closed in the 20s of the 20th century. In 1943 partisans tried to blow it up, but the walls remained standing, only the dome fell down. After World War II the church was taken to pieces and the bricks were used for building. Till this time we can see remains of its bedding and hear its folk-name – Prychescinka.

*Цэрква эта не такая старая, маладая, ана не многа пабыла. Для страіцельства
іспользвалі кірпіч. Кірпіч называўся «БЦ». Кляймо там такое есць. Яго ў Белаі
Цэркві дзелалі. Адтуда вазілі гэты кірпіч сюда, для страіцельства. Больш яго
нідзе не відна было. А цяпер яго ўсюды паўно, тамушта цэркаў разабралі і па
ўсей акруге іспользвалі.*

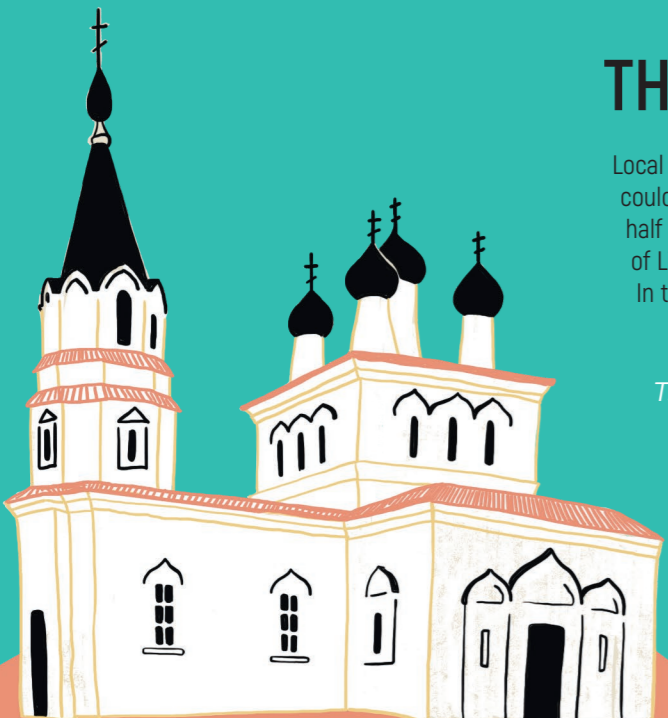
Владислав Феофилович Сорочинский

*Так пасля вайны сталі строіцца: лес ёсць, а кірпіча здзелаць печку нету.
А тагда цэркві што? Бацюшак-папоў разагналі і сталі проціў цэрквы.
Ну і тады первы хто ўзяў кірпічы з цэрквы. А як ён узяў, дык і бярыце
ўсе. Да фундамента разабралі. А сцяна была метр
таўшчынёй.*

Леонид Степанович Шайковский

*Пасля рэвалюцыі цэркаў не работала.
Малако тут прынімалі, сепаратары
стаялі, раздзялялі малако на сываратку
і смятану.*

Владислав Феофилович Сорочинский

CHURCH OF ST. MICHAEL THE ARCHANGEL (CHRIST RESURRECTION)

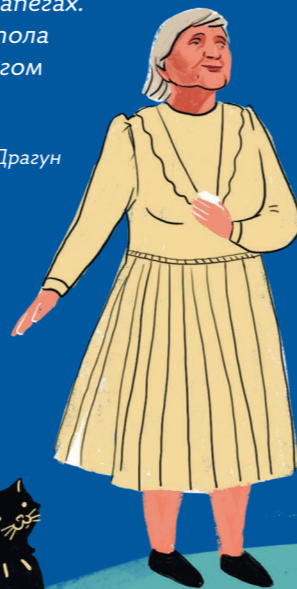
At the beginning of the 17th century, one of the first Uniat temples in Great Duchy of Lithuania was built in Chareia. The church appeared thanks to Leu Sapeha, who saw in the Union of Berastse a way to the accord of our ancestors and independence of the duchy.

It is known that at the end of the 18th century the temple – possibly re- built – was wooden and had two small towers. The church was lost in a fire, and Natallia Milash decided to give it back to the town: now you see brick walls, which were erected in 1824, but, possibly, the project was based on architectural traditions of the duchy in the 15-16 centuries.

When the union was abolished the church became orthodox. In 1935 the temple was closed and for several years chareians kept the icons at home. Church services resumed in 1942–1943. In 1956 the relic was turned into a warehouse. Since the end of 90s divine services are held here again.

*А Михайловская церковь
была такая красавица!
Построенная при Сапегах.
На горке стоит, купола
позолоченныя, и кругом
высажены каштаны.*

Софья Александровна Драгун

*Міхайлаўскую цэркву сталі разбіраць – а там раствор
крэпча, чым кірпічы, кірпіч ломіцца і не ўдзёць. Так яна
і асталася. Здзелалі там склад саўхозны, зярно
хранілі. Ну бацюшкі цяпер ужо адстаялі,
падрэманціравалі, і стаіць цэркаў, работаець.*

Леонид Степанович Шайковский

ROMAN-CATHOLIC CHURCH OF ST. MICHAEL THE ARCHANGEL

It is supposed that the first roman-catholic church in Chareia was built at the beginning of the 17th century by Leu Sapeha. In a newly-built wooden temple they placed a Byzantine icon of St. Michael the Archangel – as it turned out a wonder-working one. Photos reveal to us a white ship of Vilnius classicism, rebuilt after the fire of 1859 – with sculptures of Christ and angels at the top of the triangle fronton. In the church apart from the mentioned icon of Michael the Archangel there was another miraculous holy picture – icon of Holy Mother, which was brought by Roman Catholic priest Ignati from a Ukrainian abbey. Inside the church was decorated with wooden figures of saints, a lucarne in a baroque shrine, a lucarne above the entrance and the lucarne above the entrance, and an organ.

In 1790 the priest of local parish was Hieranim Haraburda – a famous belarusian philosopher, professor, Jesuite. In 1836 in

Chareian church Stephan Danisevich was baptised, a bishop, who brought belarusian language into catholic life of the country.

Priests who served in the church from the 1890s to 1920s were subjected to repressions by the Soviet government. Also, it turned the church into a cinema. In 1943 the temple was destroyed by partisans, and after World War II its bricks were used to build a school.

Когда не стало церковей, тут с костёла сделали такой замечательный кинотеатр! Это было просто как город! Фильмы крутили детские, и взрослые, и с утра, и повторные фильмы.

Софья Александровна Драгун

У касцёле кіно гналі. Сядзелі, паўно дзяцей і ўзрослыя, глядзелі. Глядзіш на экран, што паказвалі, камушкамі другі раз кідаеш. Балавалісі.

*Владимир Андреевич
Минович*

Там і кіно паказвалі, і клуб быў. Арцiсты сцэны выступалі, і з народа арцiсты тожа.

Леонид Степанович Шайковский

Я відзеў, як унічтажалі касцёл. Унічтажалі партызаны. Падлажылі туды тол, узарвалі. І я відзеў, як стоўп пылі во так во падняўся высако, апусціўся – усе сцэны паваліўся. Эта зданіе слабае было. Так і ляжала, пакуда і яго на печы не разабралі.

Владислав Феофилович Сорочинский

THE HOSPITAL

The first «local» doctor – Fiodar Mikhailavich Ramanau – came to Chareia in 1906. Several years before that, at the end of the 19th century, a hospital was built and Ramanau came there to work as a paramedic. The red brick building with one-meter-thick walls that remember many stories of recovery is preserved till present days.

In 1926 a bigger building appeared near it. During World War II, when there was a military hospital, it was burnt down, but restored shortly. Now it's a working clinic.

Каля бальніцы мост быў дзевяняны. Туда сабраліся. Танцаваць жа не было дзе, без пола былі дамы. Так во мост пастроілі, сабярэцца і танцуюць. Мост шырокі быў. І во хто паёць, хто танцуець.

Леонід Степановіч Шайковскі

FIREFIGHTER HOUSE

A house for a firefighting team appeared in Chareia as in the biggest town of Sennenski parish at the end of the 19th century. In the square near the building for the volunteering lifeguards barrels with water were put and a stable was built - horses helped to bring barrels to the site of the fire.

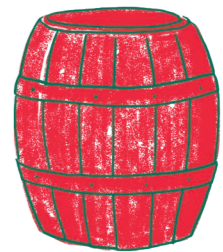
The place was named The Fire- fighting square. There were two buildings with such beautiful brick- work, but only one has remained. It was carefully re- stored thanks to a local historian Raald Ramanau, and pieces of chipped bricks were put into place.

Пажарная была на конях. Уручную нада было. Спецыяльныя на целеге бочкі былі, і гэты насос. Пасля вайны адзін пажар мне запомніўся. Я тады збегаў паглядзець. Двое качаюць, а гэты шланг цягаець, і еслі нада куды бліжэй, так на пажары ж людзей многа – таўкануць гэтыя калёсы і ўсё.

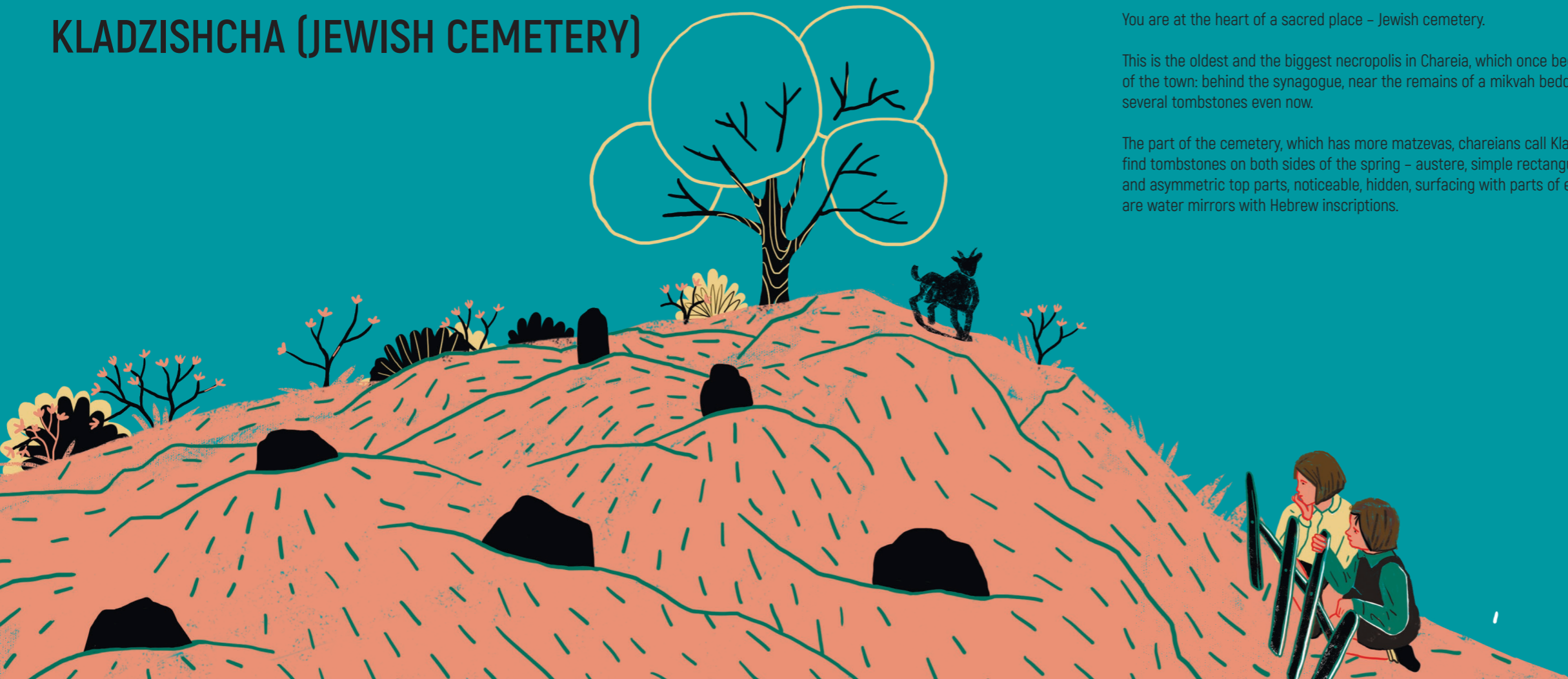
Леонід Степановіч Шайковскі

Сталовую ўжо у пяцьдзясят васьмым гаду, дзе зараз пажарны дом, адкрылі. Чатыры сталы было па чатыры месцы. Вот табе пажалста, чатырыжды чатыры – шаснаццаць. Шаснаццаць чалавек едзінаўрэменна ўжо маглі пакушаць, піва маглі папіць.

Сергей Степанович Гапанович

KLADZISHCHA (JEWISH CEMETERY)

You are at the heart of a sacred place – Jewish cemetery.

This is the oldest and the biggest necropolis in Chareia, which once began in the centre of the town: behind the synagogue, near the remains of a mikvah bedding you can see several tombstones even now.

The part of the cemetery, which has more matzevas, chareians call Kladzishcha. You can find tombstones on both sides of the spring – austere, simple rectangular, with arched and asymmetric top parts, noticeable, hidden, surfacing with parts of epitaphs, as if they are water mirrors with Hebrew inscriptions.

*Тут вот близко, так раньше
мы пойдём на эти кладбища
и смотрим, как их хоронять.
Нас они не пускали, но мы дети
любопытные были, прибежим.
Обыкновенно вырывают яму,
в саван белый ложать, а потом
очертания лица робять: землю
на глаза, на нос и на губы, –
и зарывают так.*

Софья Александровна Драгун

ЦЕНТР

Сапожных было дзве. Адна была во дзе почта ў нас зараз. Там чалавек дзесяць работала. А другая сапожная – во дзе ідзець асфальт-дарога і паварот на Лугавую.

Яшчэ кожны выраблялі, эта к озеру там дальша. Небольшое зданіе было, метраў дваццаць-трыдцать. Бочкі стаялі на дварэ. Туды эту кожу кідалі, а потым сушылі. З авец шубы шылі, кажухі.

Вот эта Лукомльская улица, что к больнице идет, была отсюда арка и проход туда. Старики говорили, что ресторан был, а под ним арка, и можно было пройти на ту улицу.

Здесь был ресторан когда-то. Внизу был большой подвал, а наверху карчма. Но не очень-то большая. Стола на четыре.

А вот эта сторона вся была в каштанах. И там еще стояли такие чаны дубовые. Шкуры замачивали и вырабатывали пергамент для тор. Торы писали на специальном пергаменте, скрутках, «обоях» как здесь говорят. Его определенным образом вымачивали, отскребали, он такой тонкий получался. Выработывали здесь эти скрутки испокон веков на улице Лукомльской.

Во эти склад ля клуба – ён быў двухэтажны, дзеравянная надстройка была, і там шылі. Бяльё, адзежду. Я з мацер’ю дык дажа і захадыў туды

Там такія магазінчыкі стаялі наўрад, адзін каля аднаго. Там зярно здавалі людзі.

Еврей себе выстроили баню вот тут, совсем недалеко, на городской тип. Во фундамент остался на Школище. Прибежишь, пять копеек отдашь, мойся хоть ты я не знаю сколько! И тазики, и такие скамеечки, и пол.

Яшчэ кожны выраблялі, эта к озеру там дальша. Небольшое зданіе было, метраў дваццаць-трыдцать. Бочкі стаялі на дварэ. Туды эту кожу кідалі, а потым сушылі. З авец шубы шылі, кажухі.

А там, где контора, был базар. Всё было забито этими камнями – брусчаткой. И там стояли лавки, столы, люди приезжали на конях продавать тоже.

А там дальше был сельский совет, дом такой трохатажный. До революции там жили богатые люди.

Тут во дзе на цэнтры домік стаіць, дзе паварот, тут стаяла вучыцельская, а во там дальша домік стаіць – там была яўрэйская школа стаяла, і руская школа была. Там каштаны раслі, пласчадка была.

Там клуб такі на цэнтры стаяў дзеравянны – там не дай бог! Там стока наб’еца маладзёжы, што пар ідзёт, дзверы раскрыты, як усё раўно ў бані. І кіно там пускалі, і танцы ўвечары. Цэлая каша была!

А на Луговой улице стоял заводик, который делал казеиновый клей. Дерево им клеили, черный такой, из обезжиренного творога его делали

А там, дзе у нас цэнтр, во дзе дзярэўя, магазіны былі пад адной крышай. Усе на адну сторону, толькі дзверы разныя. І прыпаднатыя былі санціметраў сорок.

Кузні былі пашці на каждой вуліцы. На Лукамскай, Гарадској, тут у цэнтры была. У кузні абычна былі яўрэі кузнецамі. І ўсе хвалілі, што дужа харошыя. Адносіш работу, што ні здэлаюць – харашо. У асобеннасці плугі мужыкі хвалілі. Што як здэлаюць плуг – харашо ідзець. Во эта кузнец!

И вот тут были детские дома. Детей там было около пятисот. Два дома таких большущих они заполняли. Дома стояли туда к озеру.

Мельница была большая. Вазілі малоць з усёй акругі. А на мельніцы быў генератар пастаўлены. І генератар эты даваў свет на ўсю Чарэю. Во так. Мельніца работаець і вырабатываець свет.

І па вуліцы правялі лінію электраперадач, сталбы паставілі, і па ўсёй Чарэі свет быў электрычаскі ад мельніцы.

Тут свой жа хлеб пеклі. Ой, які белы хлеб! Булка такая во высокая, такая во здоровая, а як сціснеш – яна во, адпусціш – аляць расцець такая большая. Такі ўкусны хлеб пяклі!

Пякарня ў нас тут была адна, втарая, да вайны яшчэ інвалідская была пякарня. Людзі на ней старыя работалі, інваліды. Яны работалі і хлеб пяклі, развазілі ў магазіны.

Через — это была не деревня, это было местечко. Если крупное население, больше двух тысяч человек, – уже называлось «местечко».

Там было на цэнтры ўсё застроена, адно к другому: во адзін дом, ізгарадзь упрытык, другі дом. Свабодных месц не было, усё было застроена.

Holocaust memorial

For a long time Chareia was a Jewish town. At the beginning of the 40s of the 20th century Jews were the biggest part of the population. On 5 March 1942 a tragedy happened: almost all of them were executed. After World War II there are no Jews in the town. Race madness and fear created a void, which is impossible to fill in. «The Valley of the Communities» in Yad Vashem museum cherishes the memory of Chareian tragedy.

ОЧЭНЬ МНОГА ЯЎРЭЯЎ БЫЛО. НЕ ДАЙ БОГ... ■ УСІХ, І МАЛАДЗЁЖ, І СТАРЫКОЎ, УСІХ ІХ ВАЗІЛІ, ВО ТУТ НЕДАХАДЗЯ БЫЎ КНІЖНЫ МАГАЗІН ДАРЭЧЫ, ЗІМОЙ, ЭТА КАК РАЗ БЫЎ СОРАК ВТАРЫ ГОД УЖО, ІХ РАССТРЭЛІЛІ ЎСІХ НЕМЦЫ. АСОБЕННА КАЛІ Ў ДОМЕ РАССТРЭЛЬВАЮЦЬ, КРЫК, ГВАЛТ БЫЎ – ВААБШЧЭ НЕ ДАЙ БОГ. А ПАТОМ ПЕРАВАЗІЛІ ІХ ТУДА. ТАМ БЫЛА КАЛХОЗНАЯ СВАІНАРНАЯ ЯМА, І ЯНЫ ІХ ТУДА УСІХ ЗБРОСІЛІ. І ЯНЫ ТАМ... ■ ЯК ВЯЛІ ІХ... ВЯДУЦЬ, А ТАМ ДЗЯЎЧАТЫ І ДЗЕЦІ, УСІХ З ХАТЫ ВЫВАДЗІЛІ, І ТАМ НА ХАЛЬНЯВІЧСКОЙ ВУЛІЦЫ, ПА ЛЕВАЙ СТОРАНЕ, ТАМ ТОЖА ДЗЕТА ІХ СТРАЛЯЛІ. ТАКОЕ ЎРЭМЯ БЫЛО, ШТО ВАЙНА І ГІТЛЕР ДАЎ КАМАНДУ ІХ УНІЧТОЖЫЦЬ... ■ ПЯТАВА МАРТА. ПЯТАВА МАРТА АНІ ІХ БІЛІ. МАРОЗ БЫЎ СІЛЬНЫ – СОРАК ГРАДУСАЎ. КАМАНДА БЫЛА ЗАКРЫЦЬ УСЕ САРАІ, ТО-ДРУГОЕ, КАБ ЖЫДЫ-ЯЎРЭІ НІДЗЕ НЕ ПРАТАЛІСЯ, І УСІХ З ХАТ ВЫВАДЗІЛІ І СТРАЛЯЛІ. УСЁ. СТРАШНА БЫЛО... ■ ТУТ БЫЛО СЕМЬДЕСЯТ ПРОЦЕНТОВ ЕВРЕЕВ, А ОСТАЛЬНЫЕ – БЕЛАРУСЫ. І ОНИ ІХ ПРЯМО УТРОМ ПОРАСТРЕЛІВАЛІ. ЗА СТОЛОМ. ВСЕ ЗАВТРАКАТЬ СЕЛІ, І ОНИ ЗАХОДЯТ – І ІХ С АВТОМАТОВ. І ОНИ ЛЕЖАТ І ЛЕЖАТ. ПОТОМ ЛЮДИ ІХ ТЕЛА НА САНКІ БРАЛІ І ВОН ТУДА ОТВОЗІЛІ. ЯМУ ВЫКОПАЛІ – І ТУДА. Я ПАЦАНОМ БЫЛ. НАМ ЗАПРЕЩАЛІ БЕГАТЬ ТУДА. ПОТОМУ ЧТО ОНИ СТРЕЛЯЮТ, І ТЫ ПОД ГОРЯЧУЮ ЕЩЕ ПОПАДЕШЬ. ТАК І НЕ ПУСТИЛІ. СЕМЬДЕСЯТ ПРОЦЕНТОВ ЕВРЕЕВ БЫЛО, А ПОСЛЕ ВОЙНЫ – ТРИ ШТУКІ. ■ ЯЎРЭІ ЗНАЛІ, ШТО БУДЗЕЦЬ ЯКІЙ-ТО КРАХ. БІБЛІЮ, МОЖА, ЧЫТАЛІ, НЕ ЗНАЮ. І ДУЖА БАЯЛІСЯ. ЕСЛІ НАЧНЕЦА ВАЙНА Ў ПАНЯДЗЕЛЬНІК, ТО ЗНАЧЫЦЬ ІХНЮЮ РАСУ ЯЎРЭЯЎ ПАСТРАЛЯЮЦЬ. ЯНЫ ЎЖО ЗНАЛІ ГЭТА... ІХ САБІРАЛІ Ў ЗДАНИЯ ПУСТЫЯ І ВЯЛІ КАЛОНАЙ. І Ў КАНЦЫ ВУЛІЦЫ, ТАМ ДЗЕ Ў НАС СІЛОСНАЯ ЯМА, ІХ СТРАЛЯЛІ. ЯМА МОЖА ТРЫ ДНІ ХАДЗІЛА ХОДАРАМ. А ТАДЫ ПРЫВЯЗЛІ НЕЙКІХ БРАВЁН, НАКІДАЛІ НАВЕРХ І ЧЫМ-ТА АБЛІЛІ, КАБ ТРОХУ ЗЖЭЧ. ■ ЯЎРЭІ Ў НАС РАБОТАЛІ ЎСЮДЫ: ПА МАГАЗІНАХ У НАС БЫЛІ АДНЫ ЯЎРЭІ. АПЦЕКАР БЫЎ ХАРОШЫ. ЯМУ ПРЫКАЗ ПРЫЙШЛІ: АПЦЕКАРА АСТАВІЦЬ. ЖОНКУ, СЯМ'Ю РАССТРАЛЯЦЬ, А ЯГО НЕ. ТАК ШТО ЁН БУДЗЕЦЬ АСТАВАЦЦА? КАЖА: “НЕ АСТАЮСЯ Я НІ З КІМ, Я СА СВАІМІ БУДУ”. І САМ ПАЙШОЎ НА РАССТРЭЛ. ■ ЕСЛІ Ў КАТОРЫХ ОБУЎ БЫЛА ПАДХАДЗЯШЧАЯ, ТАК ДАЖА ПЕРАД ЯМАЙ МАГЛІ РАЗУЦЬ, А БОСАГА РАССТРАЛЯЦЬ. ДУЖА СТРАШНА. НЕ ДАЙ БОГ. ■ Я КОГДА ДЕВЯТЫЙ КЛАСС ОКАНЧІВАЛА, У НАС ПРАКТИКА БЫЛА І МЫ ЭТОТ ПРІСТРОЕК К СТАРОЙ ШКОЛЕ СТРОІЛІ. І КОГДА РЫЛІ ТРАНШЕЮ ПОД ФУНДАМЕНТ, ОТКОПАЛІ ЯШЫКІ, ОСТАНКІ. ТАМ СПЛОШЬ ЭТИ ЗАХОРОНЕНИЯ. ЯМА БЫЛА ОГРОМНАЯ. ДАЖЕ В ДОКУМЕНТАХ СВИДЕТЕЛЬСТВА ЕСТЬ, ЧТО КОГДА СТАЛА ОТТАИВАТЬ, ЗАПАХ СТАЛ РАСПРОСТРАНЯТЬСЯ. КОНЕЧНО, СТОЛЬКО ЛЮДЕЙ ТАМ ПОГРЕБЕНО БЫЛО. БОЛЬШЕ ТЫСЯЧИ ЧЕЛОВЕК. ЗДЕСЬ И ВОТ ТАМ, ГДЕ ПАМЯТНИК СТОИТ, ВТОРАЯ ЯМА БЫЛА. ■ А «ПОЛЕЗНЫХ» ЕВРЕЕВ ПОЗЖЕ ОТДЕЛЬНО РАССТРЕЛІВАЛІ. ТЕХ, КТО СУМЕЛ УБЕЖАТЬ ОТ ЭТОЙ ОБЛАВЫ 5-ГО МАРТА, ІХ ПОТОМ ВЫЛАВЛІВАЛІ. В КОНЦЕ ХОЛЬНЕВИЧСКОЙ, ВОЗЛЕ ШАЛАВАТКІ, РАССТРЕЛЯЛІ. У МЕНЯ ЕСТЬ СПИСКИ С ФАМИЛИЯМИ, Я ІХ БЕРЕГУ. НО ТАМ, КОНЕЧНО, НЕ ВСЕ. ■ ПОСЛЕ ГЕНОЦИДА НАЧАЛОСЬ МАРОДЕРСТВО. МНОГИЕ ВСПОМИНАЮТ, ЧТО В БЕДНЫХ ХАТАХ ПОЯВИЛІСЬ ТОГДА ЖЕЛЕЗНЫЕ КРОВАТИ С ЕВРЕЙСКИХ ДОМОВ. ВСЯ ИСТОРИЯ ЧЕРЕИ БЫЛА В ЕВРЕЙСКИХ ДОМАХ, КОТОРАЯ БЫЛА СОЖЖЕНА, РАЗГРАБЛЕНА І УНИЧТОЖЕНА ВО ВРЕМЯ СОРОК ВТОРОГО ГОДА

MANSION OF THE MILASHYS

LILAC ALLEY

Creation of a lilac alleys in the town is a history of bright enthusiasm. Thanks to the Milashys in the 19th century 126 types of this bush appeared on the way to the mansion. In the course of time lilac adorned streets of Chareia.

In April, 2019 the authors of the project «Chareia. The Interactive guide» started reviving this lilac universe.

The wooden horseshoe-shaped Empire house was inherited by the Milashys from the Sapehis at the end of the 18th century as a part of the mansion. It was surrounded by gardens and behind them a huge landscape park was situated with a willow and two linden alleys, and along the willows ponds cascaded from the hill. Every spring white and black swans came to their waters. There was a greenhouse with exotic plants and even a hot air balloon in the mansion – Uladzislau Milash, Oskar’s father, was interested

in travelling, sci-entific and technical inventions. In 1906 the last owners of the mansion – mother and son, Maria and Oskar – left family seat. During World War I Maria came back for a short period of time and then there was a military hospital in the house. When communists came here they behaved like barbarians. In 1922 Oskar came to home grounds to show these places to his friends and saw only total desolation. Later in the mansion a school was organised. During World War II it was ruined and only cellars were left. In the 50s a school was built here and you can see it now in front of you.

Мілашаў дом быў бальшы і дліны-дліны. Да вайны то школа беларуская была. Там раяль стаяў, балаваліся на гэтым раялі мы. І сад быў!

Дмитрий Степанович Пушнов

LINDEN ALLEY

Step into the linden archway, appreciated by numerous generations of local people – and trees will help you lose your inner sense. Among Cha-reian lindens one can find the sacrament of union with nature and the town.

This alley created by the Sapehis was once a part of a huge park. Through lace shadows under little windows formed by branches you will come to a circle of century-old lindens to the highest point of Chareia, where the bedding of an antique arbor has remained. To the left from the trees you can find one more present from the alley: a vista travel – from Chareia across the lake to Belaia Tsarkva. And not far from it, alongshore of a pond which is the first one from the old cascade, in 2018 architects from school SESAM Ex Nihilo created a summerhouse for meditation.

*Там жа вакол такія ліпы стаялі, у два рады. Чорт це знаець
колькі ім гадоў! Сапегі садзілі, ці бог іх знаець, хто тады
камандаваў. У тры абхвата – такія ліпы! Высокія...*

Дмитрий Степанович Пушнов

*Тут ліпы былі, во мы бы ўдваёх не
абнялі, бальшыя-бальшыя ліпы.*

Лариса Савельевна Демидёнок

THE MILASHYS SEPULCHRE

A brick dome near the catholic cemetery is the Milashys sepulchre. Arthur, Natallia and Uladzislau rested here - grandfather, grandmother and father of Oskar, a writer and a philosopher. At the beginning of the 20th century the sepulchre was closed, in 1936 de- stroyed and now it is empty. Lilac blossoms here every spring – an echo of an alley that was created by the family on the way to the house.

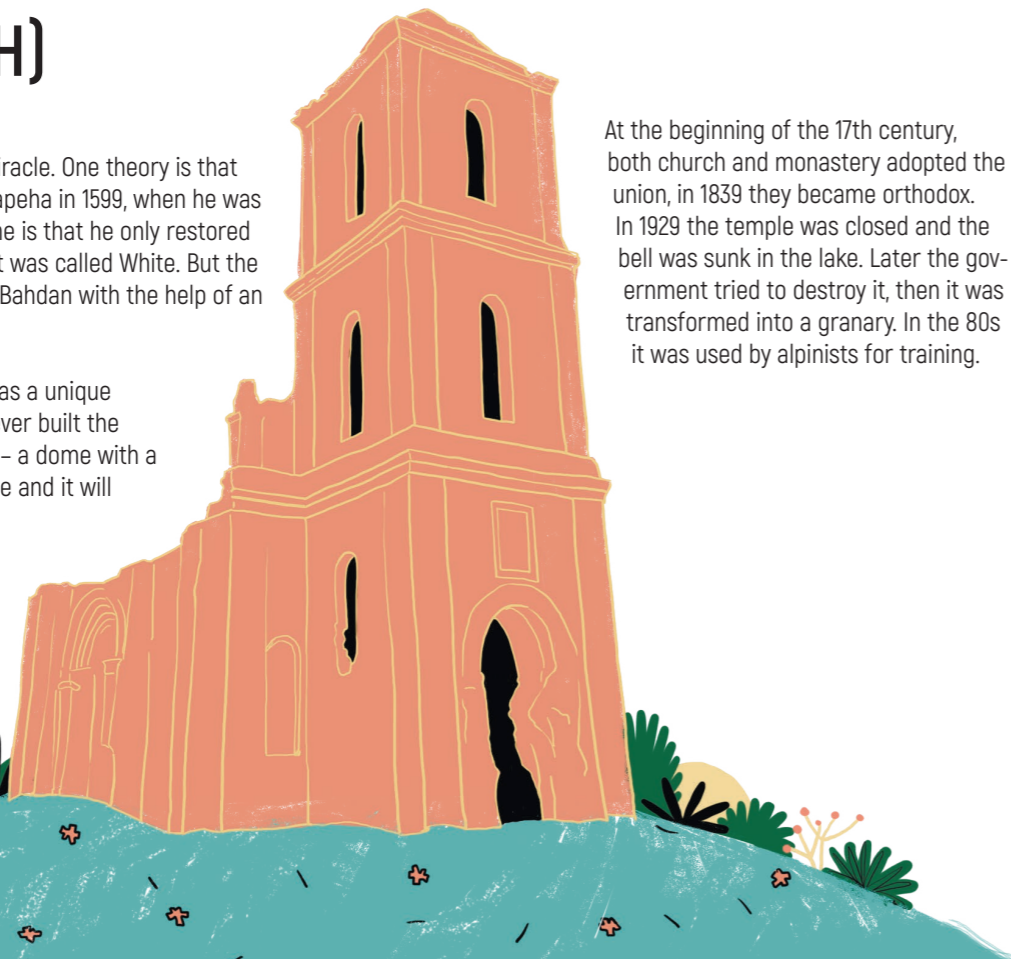
Цяпер мы к озеру хадзіць
сталі. Іменіны – туды заходзім,
пажалуста. На Ёзваллі сядзіш, можна
і выпіць, кала возера пасядзець. Дзе качэлі
пастроілі. Унукі прыеджалі, пакаталіся. Нас
там і сфатаграфіравалі. Харошыя качэлі, нічога.
Дзеці любяць качацца, як прыеджаюць. Саседзі ж
во глядзяць, каб не абламілі там што. Называецца –
Ўзвалле, бераг такі высокі.

Владзімір Андрэевіч
і Марыя Васільевна Міновічы

TRINITY CHURCH (WHITE CHURCH)

The peninsula in Chareian lake saved a miracle. One theory is that the White church was created by Leu Sapeha in 1599, when he was reviving the local monastery. The other one is that he only restored and whitewashed it, and since that time it was called White. But the temple was laid down by his grandfather Bahdan with the help of an Italian architect Aristotele

Fioravanti in 1475. It means that Belarus has a unique example of the early baroque style. Whoever built the temple, he created something wonderful – a dome with a huge aperture without pylons: come inside and it will take your breath away.

At the beginning of the 17th century, both church and monastery adopted the union, in 1839 they became orthodox. In 1929 the temple was closed and the bell was sunk in the lake. Later the government tried to destroy it, then it was transformed into a granary. In the 80s it was used by alpinists for training.

Тут раней ні адной хаты не было. Цэрква і пан. Вон там жыві, наўпроць кладбішча. Там акацыяй дарога яго высаджана была, яшчэ і цяпер во акацыя расцець.

У вайну немцы цэркаў не кранулі. Нічога не адарвалі. Дык пасля ж вайны стаяла цэленькая. І кумпала, і палы, і ўсё было цэленькае-цэленькае! А красівая ж была! Там за гэтым кумпалам такі шасціграннік быў з дасок зделаты, у тры даскі. Такая красата! А там вунь, дзе загарадзілі,эта ж усё была цэрква. Збоку былі паповы кабінеты. Поп з іх выходзіў у цэркву, там маліўся, ксціўся – усё гэта было яго дзела. А патам раённы зернасклад быў, поўную зярна насыпалі. Каўхозы вязлі, нарубцоўка была здаць каўхозу там столькі тон, усе вязлі-здавалі ў цэркаў, поўную насыпалі. А тады кумуністы – пыві!.. Ну давай ламіць! Ламілі каму ня лень. Зломілі ўсё.

Спіртзавод быў. Эта к лесу туды, прама дзержы, і там за каналам. А кірпічны завод правей троху. Там труба яшчэ тырчыць.

А тут ніводнага дзерава на востраве не было, толькі адны вішні, слівы, ігрушы і яблыні. Такі сад быў! Так і называўся «Папоў сад». Тут страшна было глядзець – усё красенькае, адны вішні! Красіва, што ты!..

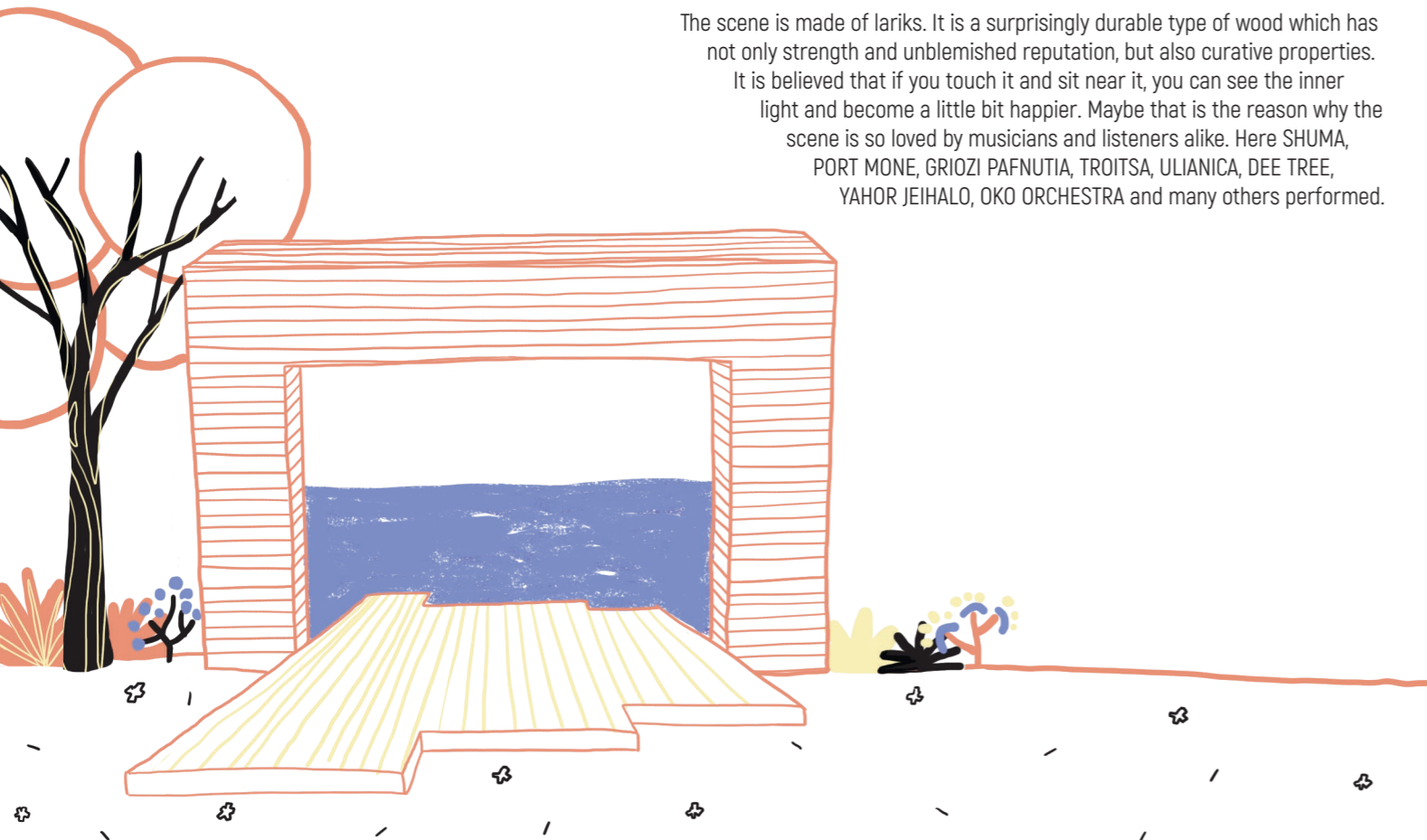
Николай Иванович

THE SCENE

During the first SPRAVA festival, which took place in 2017, an international team of carpenters and architects built this scene – for concerts, lectures and workshops, relaxation and concentration. The author of the architectural project is Siarhei Krauchanka.

The scene is made of lariks. It is a surprisingly durable type of wood which has not only strength and unblemished reputation, but also curative properties. It is believed that if you touch it and sit near it, you can see the inner light and become a little bit happier. Maybe that is the reason why the scene is so loved by musicians and listeners alike. Here SHUMA, PORT MONE, GRIOZI PAFNUTIA, TROITSA, ULIANICA, DEE TREE, YAHOR JEIHALO, OKO ORCHESTRA and many others performed.

THE BEACH

If you cross the island past the St. Trinity cathedral ruins, fruit trees of former gardens, oak clearings and come to the gleam among the trees on the shorefront, you will find yourself in a wonderful place, which you would not leave. Here you can sit on lariks steps, cascading down the hill, looking at bulrush in the water or at the sky adorned with oak branches. Or you can come down to the floating platform, laze in the sun and swim to your heart's content.

The beach was created in 2018. At the beginning participants of an international architectural school SESAM Ex Nihilo created a project PLATFORMIX – they constructed a floating platform for picnics (the tutors are Anastasia Lemiashonak and Illia Katliarski from Belarus). Then Siarhei Krauchanka, the architect, created a model of a beach pier where the platform can be attached to. At the second SPRAVA festival, the team of woodworkers and carpenters brought this idea to life.

CHAREIA AND BIELAJA CARKVA IN PICTURES AND MEMORIES

- Authors of the idea – Katya Averkova, Agniya Asanovich
- Illustrator – Anya Crook
- Design, layout – Maxim Osipov
- Work with historical materials – Nastya Kachan, Tatyana Kozlovskaya, Andrey Belaretsky
- Interviewer – Katya Averkova
- Web design – Anya Perminova, Matvey Saburov
- PR – Alina Krushinskaya, Kristina Grekova
- Photo – Tanya Kapitonov

Project Coordinator – Katya Averkova

The project was implemented by the initiative group SPRAVA with the assistance of the International non-profit organization Pact and with the support of the US Agency for International Development (USAID).

We thank the District Executive Committee of Chashniki and personally Alexander Surin and Alexander Kosov, the Village Executive Committee of Lukoml and personally Nelli Gamboryan, Evgenia Antyukova and the Stroymaster store in Novolukoml, Maxim Kvartalny, Grigori Goldberg and our dear volunteers.

chareaplace@gmail.com

charea.spravafestival.by

